

missione vicariatus, non venit potestas dispensandi, nisi specialiter committatur, ut habet Glossa in can. Quæ de causa, caus. 2, q. 5, §. Quidquid, communiter recepta, atque tenet Sanchez, lib. II, disp. 40, n. 10, arg. c. Quid translationem, 4, de offic. Legat., ergo. Accedit, quod contra conclusionem adsit declaratio cardinalium, prout ex Henriquez testatur Pontius, loc. cit. Resp. distinguendo Ant. In generali commissione vicariatus non venire potestatem dispensandi, nisi jus ipsum ordinario in genere concedat dispensationem, conceditur; si jus ipsum concedit, ut in præsentibus, negatur.

Ad declarationem respondetur, eam non obstare: tum quia de illa non tantum authentice non constat, sed etiam dubium existit; cum alii fidelissimi collectores eam non invenerint; tum quia etsi, dato, non concessio, existeret, possent vicarii generales nihilominus dispensare vi consuetudinis, vel antiquæ a Tridentino non revocatae, vel novæ post Tridentinum introductæ. Enimvero quia consuetudo legitime præscripta, tribuit etiam jurisdictionem. c. Duo simul. de Offic. ordin. et c. Contingat. de Foro compet. potest vi illius fieri dispensatio in jure; prout etiam diximus, lib. I, tit. II, de Constit., § 48, n. 471.

36. *Ordinarius potest cum utroque dispensare sponso, etsi unus sit alterius diœcesis.* — Porro præfati ordinarii potestatem dispensandi habentes possunt cum utroque sponso dispensare, etsi unus sit alterius diœcesis. Sanchez, lib. III, disp. 7, num. 7; Barbosa, de Offic. et potest. Episc. Allegat., 32, num. 35; Gutierrez, de Matrim., cap. lvi, ad finem. Ratio est, quia sicut potest episcopus sponsum alterius diœcesis cum suo subdito in matrimonium conjungere, juxta dicenda infra num. 63, ita poterit etiam cum ipso dispensare. Accedit praxis et consuetudo, optima legum interpretis.

37. *Parochi non possint dispensare in denuntiationibus.* — Resp. V. Quamvis parochi in denuntiationibus vere dispensare nunquam valeant, possunt tamen sine denuntiationibus matrimonio assistere, non quidem dispensando, sed declarando, eas non obligare in casu, quo dispensatio necessaria est ob hocum prolis legitimandæ, uti in articulo mortis sponsæ imprægnatæ, aut ad evitandum periculum infamiæ, matrimonii malitiose impediendi, etc., et in omnibus casibus, in quibus ordinarius tenetur dispen-

sare, si ordinarius pro dispensatione adiri nequit, vel rogatus dispensationem injuste neget. Primam partem, quod de jure dispensare nequeat, est communissima apud doctores ut videre est apud Palao, de Sponsal., disp. 2, punc. 13, § 4, n. 3; Gutierrez, de Matrim., cap. lvi, num. 12, et lib. I, can. qq., cap. xvi, num. 6; Sanchez, de Offic. et potest. episc. Allegat. 132, num. 2 et seqq.; Layman, lib. V, tract. X, part. II, cap. iv, num. 11, arg. c., fin. h. t., cui accedit declaratio cardinalium, quam inter alias refert Sanchez, loc. cit.

38. *Quia non sunt ordinarii pro foro externo.* — Nec favet parochis Tridentinum sess. 24, de Reform. matrim., cap. 1, prout Ledesma, et alii pro parochis scribentes volunt. Nam contra est, quod concilium ibidem solis ordinariis concesserit potestatem in denuntiationibus dispensandi; parochi autem nomine ordinarii pro foro externo non veniunt; per dicta lib. I, tit. XXXI, num. 28 et seqq.

39. *Possunt tamen in multis casibus declarare denuntiationes non obligare, consequenter sine eis matrimonio assistere possunt.* — Secunda pars, quod in allegatis casibus, declarando per Episcopiam jus non obligare, valeant omittere denuntiationes, docetur a Sanchez, loc. cit., disp. 10, n. 25 et seqq.; Layman, loc. cit.; Gobath, tract. X, n. 493 et seqq.; Tanner, tom. IV, disp. 8, q. 3, n. 131; Pontio, lib. V, cap. xxxii, n. 7, et alii. Ratio est, quia in præfatis casibus videtur adesse necessitas moralis, ob quam obligare cessat lex humana, l. un. ff. de Offic. consult. l. aliquando, §. ff. de Proconsul., et c. II, de Observat. jejun. cum concordantiis.

40. *Et quidem in omnibus casibus, in quibus tenetur ordinarius dispensare, et adiri non potest, aut aditus injuste negat dispensationem.* — Additur autem notanter in secunda parte conclusionis, « et in omnibus casibus, in quibus tenetur episcopus dispensare. » Nam in casibus, in quibus ordinarius ob causam allegatam dispensare non tenetur, licet posset, nequaquam potest parochus omittere denuntiationes. Sanchez, loc. cit., n. 30; Gobath., loc. cit. Ratio est, tum quia, quando ordinarius dispensare non tenetur, nulli facit injuriam, negando dispensationem. Tum quia, uti supponitur, abest omnis gravis necessitas, omnisque alia causa a lege excusans; ergo lex, nisi dispensetur, obligat. Quænam autem sint causæ, ob quas

ordinarius dispensare tenetur, habes infra n. seq.

41. *Ordinarius non tenetur dispensare ob quamvis causam, ob quam potest dispensare.* — Quæritur III. An, et quando, seu ob quas causas episcopus, seu alius ordinarius rogatus dispensare in denuntiationibus teneatur? Resp. Quamvis non ob quamvis causam, ob quam potest, teneatur ordinarius dispensare, tenetur tamen ob aliquas. Primam partem, quod non ob quamvis causam teneatur, docet Sanchez, lib. III, disp. 10, n. 3; Pontius, lib. V, cap. xxxi, n. 6; Palao, de Sponsal., disp. 2, punc. 13, § 5, n. 1; Gutierrez, lib. I, can. qq. cap. xx, n. 33, cum communi contra plures a Sanchez relatos, ordinarium semper teneri dispensare, quoties aliqua subest causa. Ratio conclusionis est; tum quia, non omne, quod potestati judicis committitur, id juris necessitati subicitur, l. Quidquid. 4. ff. de Judiciis; tum quia dispensatio etiam legitima et ex causa facta (secus enim non esset dispensatio, sed dissipatio per dicta n. 18.) vocatur gratia et misericordia, c. Licet canon. de Elect., in 6. ibi: « possit ordinarius dispensationis gratiam facere. » can. Didici. cau. 1. q. 7. ibi: « Dispensationis enim gratia, » et c. Pastoralis, de Cleric. excom. minist. ibi: « Nisi misericorditer cum eis fuerit dispensatum; » ergo si subinde ex sola gratia et misericordia fit, non semper necessario fit.

42. *Bene vero quando eam exigit bonum commune, aut etiam notabile bonum privati; seu evitatio periculi incurrendi damnum corporis, fortunæ, aut famæ.* — Secunda pars, docetur etiam a doctoribus num. præced. allegatis, et Coninek, disp. 27, dub. 6, n. 57; Gutierrez, de Matrim., disp. 57, n. 4, qui docent, quod ordinarius teneatur dispensare non tantum, quoties dispensatio servit pro bono communi, sed etiam quando conducit ad acquirendum notabile bonum privati; vel ad avertendum periculum incurrendi notabile damnum in bonis animæ, famæ, corporis, aut fortunæ. Ratio est, quia prælati ecclesiastici ex officio tenentur providere bono non tantum communi, sed et particulari subditorum; ergo, si dispensatio conducit pro notabili bono acquirendo, aut gravi damno avertendo, tenentur. Accedit, quod quivis ex charitate proximi teneatur grave alterius bonum procurare, et e contra malum avertere, si faciliter, et absque sui præjudicio potest, per vulgaria theologiæ principia

desumpta ex lege divina: « Diliges proximum tuum, sicut te ipsum, » ergo, si id potest ordinarius per dispensationem facere, eam impertiri tenebitur, eo quod faciliter, et sine omni sui præjudicio eam dare potest.

43. *Doctrina practica, ex quibus causis ordinarius dispensare teneatur, et parochi sine denuntiationibus assistere possint matrimonio.* — Infertur I. In omnibus causis supra a n. 19. allegatis, excepta tertia, de magnatibus, quinta de gravi erubescencia et nona, teneri ordinarium dispensare.

44. Infertur II. Si in præfatis casibus ob periculum in mora non facile potest adiri ordinarius, posse, imo teneri parochum etiam non petita dispensatione assistere matrimonio absque præmissis denuntiationibus per dicta n. 37. et seqq.

45. Infertur III. Si in memoratis casibus periculum in mora non est, debere quidem peti dispensationem ab ordinario, eo tamen dispensationem injuste negante, posse saltem in foro interno sponso licite contrahere, et parochum licite assistere matrimonio, per dicta n. 37. et seq. id, quod præter ibidem allegatos docent etiam Castro Palao, de Sponsalib. disp. 2, punc. 13, § 5, v. 4; Navarrus, in Summa, cap. xxii, n. 70, ob rationem n. 39, dictam.

46. Dicitur notanter, « saltem pro foro interno; » quia si ob similem causam ordinarius rogatus dispensationem expresse neget, non suaderem parochi, ut matrimonio assisteret; quia licet ordinarie in simili casu dispensationem dare teneatur, tamen ejus arbitrio et judicio relinquatur, an causa allegata, revera sit una ex illis, neque parochus in foro externo est iudex in hac causa. Hinc bene advertunt doctores quod, si parochus contra expressam prohibitionem ordinarii, aut eodem dispensationem negante, matrimonio etiam ob aliquam ex allegatis causam assisteret, in foro externo puniri posset, quamvis in foro interno non peccaret.

47. Objicies autem contra secundam partem conclusionis n. 42. positam, et inde illata, concil. Trident. sess. 24. de Reform. matrim. cap. 1, ubi in causa etiam gravissima, malitiosi nempe impedimenti, prudentiæ et judicio ordinarii relinquatur, an in denuntiationibus dispensare velit; ergo nunquam etiam ex gravi aliqua ex n. 42. allegatis causa dispensare tenetur. Resp. negando conseq. quia concilium ibidem non

relinquit arbitrio ordinarii, quod certe cognito malitiosi impedimenti periculo, aliter, quam per dispensationem non declinabili dispensare possit, vel non; sed tantum relinquit eidem iudicare et arbitrari, an revera tale periculum subsit, et alia, quam dispensationis via, amoveri nequeat. Palao, loc. cit., n. 2. (ADNOTATIO LXXII.)

48. *Post denuntiationes factas tenentur sponsi vel intra quatuor menses contrahere, vel procurare novas denuntiationes.* — Quæritur IV. Quem effectum habeant, et qualiter denuntiationes obligent tam populum audientem ad manifestandum impedimenta, quam sponso ad nubendum? Resp. I. Denuntiationes semel factæ obligant sponso, ut vel intra quatuor menses contrahant, vel de novo denuntiationes fieri patiantur. Barbosa, de *Offic. et potest. episc. Allegat.* 32. n. 55. Bonacina, de *Matrim.* q. 4, p. 6, n. 1, §. Quarto, cum aliis: et ita decisum refert Rebell. p. 2, lib. IV, in *Declarat. illust. cardin.* sect. 2, n. 8, merito, quia facile contingere posset, ut interea novum impedimentum interveniret.

49. *Post factas denuntiationes tenetur quivis manifestare impedimentum, si quod subesse scit: et quomodo?* — Resp. II. Post factas denuntiationes quivis graviter tenetur manifestare impedimentum, si quod sit inter contrahentes volentes, etiamsi solus sciat; dummodo absque gravi suo incommodo, aut præiudicio id facere possit. Palao, loc. cit., § 6. n. 5; Gutierrez, de *Matrim.*, cap. LIX, n. 9; Sanchez, lib. III, disp. 13, n. 12; Covarruvias, de *Sponsal.*, p. 2, cap. VI, § 10, n. 21; Navarrus, in *Manual.* cap. XXII, 83; Bosco, loc. cit., concl. 9, cum communiori aliorum contra Pontium, lib. V, cap. XXXIV. Ratio est, quia quivis tenetur avertere ruinam spiritualem, et grave peccatum alterius, atque irreverentiam sacramenti, si commode et absque sui præiudicio potest, sed in casu nostro potest, ut supponitur: revelando enim impedimentum facit, quod alii contrahendo graviter non peccent, et ne gravis irreverentia irrogetur sacramento, quod alias feret; ergo.

Procedit conclusio, licet sub secreto naturali, etiam juramento firmato, illud sciat, Sanchez, loc. cit., n. 5; Bosco, loc. cit., n. 274 et seqq. Aversa, q. 7, sect. 4, citans communem, et alii contra Gutierrez, lib. I, Canon. qq. cap. XI, n. 27. Ratio est, quia juxta universalem Regulam apud D. Tho-

mam, 2, 2, q. 70, a. 1, ad secundum, quem teste Sanchez omnes sequuntur, secretum non obligat cum præiudicio tertii, sed potius manifestari debet, ubi si non manifestatur, vergit in damnum publicum aut præiudicium tertii.

Nec refert, quod quis illud sub secreto, aut sigillo confessionis, exiit tamen confessionis sacramentum, acceperit, Sanchez, loc. cit., n. 6; Bosco, loc. cit., n. 275, quia secretum sub sigillo confessionis commissum, nisi in confessione sacramentali fiat, plus non, quam secretum naturale obligat, Sanchez, loc. cit., n. 6; Bosco, loc. cit., n. 275; Innocentius, in c. *Omnia utriusque, de Pœnit. et Remiss.* n. 7, et ibi Abbas, n. 25; Navarrus, in *Manual.*, cap. XVIII, n. 55; Sylvester, §. *Confessio.* 3. q. 5, §. Quarto, et alii plurimi a Sanchez citati, extendentes doctrinam suam ad casum, quo quis flexis genibus, et facto signo crucis ad modum confitentis secretum sub confessionis sigillo committit, quia, nisi confiteatur sacramentaliter, secretum sacramentale non est, uti cum Navarro bene observant Sanchez, loc. cit.; Bosco, loc. cit.; Cajetanus, Scotus, et alii apud Navarrum, loc. cit.

Debet autem denuntians occultum impedimentum, servare ordinem præscriptum supra n. 318, quem etiam observandum esse, docet Sanchez, loc. cit., n. 3; Palao, loc. cit., n. 5 et alii.

Porro dicitur notanter in conclusione, « dummodo absque gravi suo incommodo, aut præiudicio id facere possit; » quia juxta communem theologorum, charitas non obligat magno cum damno proprio avertere alterius damnum, sive spirituale, sive aliud. Palao, loc. cit.; Pontius, lib. V, cap. XXXIV, n. 2; Gutierrez, de *Matrim.*, cap. XLIX, n. 4, cum communi aliorum.

50. *Pœnæ sine denuntiationibus contrahentium.* — Quæritur V. Quæ sint pœnæ contrahentium matrimonium, et assistentium eidem non præmissis denuntiationibus? Resp. I. Pœna contrahentium sine denuntiationibus est primo, quod licet alias ex ignorantia nulliter contrahentium proles sint legitima, c. *Ex tenore.* 14: « Qui filii sint legitimi, » tamen si qui sine denuntiationibus cum impedimento firmiter contrahunt, proles procreatae sint illegitimæ, etiamsi dicant, se impedimentum ignorasse, c. fin. § *Si quis.* h. t. ibi: « Si quis vero huiusmodi clandestina, vel interdicta conju-

gia inire præsumperit in gradu prohibito etiam ignoranter, soboles de tali conjunctione suscepta prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium. » Ratio ibidem redditur, quia affectatam ignorantiam parentes habuisse, præsumitur.

Secunda pœna est, quod eis sit adempta spes impetrandæ dispensationis super tali impedimento, concilium Tridentinum, sess. 24. de *Reform. matrim.* cap. v. Ratio ibidem redditur illis verbis: « Non enim dignus est, qui ecclesiæ benignitatem facile experiatur, cujus salubria præcepta temere contempsit. »

Tertia: « insuper his, qui taliter (id est sine denuntiationibus) etiam in gradu concessio copulari præsumunt, condigna pœnitentia injungatur. »

51. *Pœnæ assistentis parochi.* — Resp. II. « Si parochialis sacerdos conjunctiones (id est clandestina matrimonia) prohibere contempserit, aut quilibet etiam regularis, qui eis præsumperit interesse, per triennium ab officio suspendatur, gravius puniendus, si culpæ qualitas exegerit: sunt verba concilii Tridentini, cit., sess. 24. de *Reform. matrim.* cap. i. » Circa quæ tamen advertendum, hanc pœnam non esse latæ sed ferendæ sententiæ, uti cum aliis bene advertit Sanchez, lib. III, disp. 48, n. 2, patetque ex verbo textus, suspendatur. (ADNOTATIO LXXIII.)

§ II.

DE NECESSARIA AD MATRIMONIUM PRÆSENTIA PAROCHI, ET TESTIUM: AC DE CLANDESTINO MATRIMONIO OB DEFECTUM EORUM; UBI ETIAM DE MATRIMONIO VAGORUM, ET MILITUM.

Constat ex dictis supra num. 2. alteram speciem clandestini matrimonii esse, si contrahatur sine præsentia parochi et testium. Hinc.

52. *Ad licite contrahendum matrimonium utroque jure requiritur præsentia parochi, et testium.* — Quæritur I. Quomodo de jure tam antiquo, quam novo ad matrimonium requiratur præsentia parochi et testium? Resp. I. Ad licite contrahendum matrimonium utroque, antiquo nempe et novo Trident. jure requiritur præsentia parochi et testium. Caret controversia. Et quidem de jure antiquo

expresse patet can. 1, 2, 3 et 5, caus. 30, q. 5, ubi requiritur, et præcipitur, ut sponsi non jungantur, nisi a paronymphis, ut parentibus, vel propinquis sacerdoti, utique parochiali, benedicendi offerantur, consequenter in præsentia parochi et testium contrahant. De jure novo constat ex concilio Tridentino, sess. 24, de *Reform. matrim.*, cap. i, princ. ibi: « Tametsi dubitandum non est, clandestina matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata, et vera esse matrimonia, quando ecclesia, ea irrita non fecit, et proinde jure damnandi sint illi, ut eos s. synodus anathemate damnat, qui ea vera et rata esse, negant: Nihilominus s. Dei ecclesia ex justissimis causis, illa semper detestata est, et prohibuit. »

53. *Ad valorem vero ejusdem jure antiquo non requiritur.* — Resp. II. Quamvis jure antiquo ad valorem matrimonii necessaria non fuerit præsentia parochi, et testium, consequenter matrimonium ex hujus defectu clandestinum, validum fuerit, tamen hodie etiam ad valorem requiritur, adeoque nullum ac irritum est matrimonium ex defectu præsentia parochi et testium clandestinum. Et quidem quod de jure antiquo ad valorem non fuerit requisita, clare patet, tum ex textu concilii Tridentini num. præced. allegato. Tum ex c. i et ii, h. t. cum concordantiis.

54. *Bene autem de jure novo.* — Quod autem de facto jure novo etiam ad valorem requiratur, clare statutum habetur cit. concil. Trident., sess. 24, de *Reform. matrim.*, cap. i, ibi: « Qui aliter quam præsentia parochi, vel alio sacerdote de ipsius parochi seu ordinarii licentia, et duodus, vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos s. synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit: et huiusmodi contractus irritos, et nullos esse decernit, prout eos præsentia decreto, irritos facit, et annullat. » Rationem hujus irritationis præmittit ipsum concilium, loc. cit., videlicet gravia peccata, quæ ex eisdem clandestinis conjugis ortum habent: præsertim vero eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, et cum ea in perpetuo adulterio vivunt. Licet enim matrimonia summe clandestina, et nemine præsentia contracta, coram Deo fuerint valida, tamen in foro requirebatur probatio vel per ipsorum conjugum confessionem, vel aliunde facienda, c. i, h. t., consequenter si